

Guia de Pràctiques

MÀSTER EN PSICOPEDAGOGIA

Itinerari professional
i itinerari investigador

Odet Moliner
Auxiliadora Sales

Amb la col·la boració de Lucía Sánchez-Tarazaga

Guia de Pràctiques

MÀSTER EN PSICOPEDAGOGIA

Itinerari professional
i itinerari investigador

Odet Moliner
Auxiliadora Sales

Amb la col·laboració de Lucía Sánchez-Tarazaga

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

■ Codi d'assignatura SAW022

UNIVERSITAT
JAUME I

*A la companya Marisa Sanchiz que ens va deixar el 5 de novembre de 2014,
quan portàvem entre mans aquest projecte de pràctiques
tan engrescador*

Marisa, sempre estaràs amb nosaltres...

Edita: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals. 12071 Castelló de la Plana
<http://www.tenda.uji.es> e-mail: publicacions@uji.es

Col·lecció Sapientia 106
www.sapientia.uji.es
Primera edició, 2016

ISBN versió impresa: 978-84-16356-28-7

Publicacions de la Universitat Jaume I és una editorial membre de l'UNE, cosa que en garanteix la difusió de les obres en els àmbits nacional i internacional. www.une.es

Reconeixement-CompartirIgual
CC BY-SA

Aquest text està subjecte a una llicència Reconeixement-CompartirIgual de Creative Commons, que permet copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra sempre que s'especifique l'autor i el nom de la publicació fins i tot amb objectius comercials i també permet crear obres derivades, sempre que siguin distribuïdes amb aquesta mateixa llicència.

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>

Aquest llibre, de contingut científic, ha estat avaluat per persones expertes externes a la Universitat Jaume I, mitjançant el mètode denominat revisió per iguals, doble cec.

ÍNDIX

1. Introducció	5
2. Pràcticum de l'itinerari professional.....	7
2.1. Orientacions.....	7
2.2. Entitats col·laboradores	9
2.3. Exemples de pràctiques professionals	10
2.4. Durada	14
2.5. Memòria de pràctiques	15
2.6. Avaluació	15
3. Pràcticum de l'itinerari investigador.....	17
3.1. Orientacions.....	17
3.2. Grups d'investigació de psicologia i educació	18
3.3. Exemples de pràctiques investigadores	19
3.4. Durada	22
3.5. Memòria de pràctiques	22
3.6. Avaluació	23
4. Funcions de l'estudiantat en pràctiques, els supervisors i els tutors.....	25
5. Estàndards de citació bibliogràfica, recursos (webgrafia) i bases de dades.....	28

1. Introducció

Aquesta guia de pràctiques s'ha elaborat amb la finalitat de millorar la informació i orientació que l'estudiantat rep durant el procés previ a l'elecció de l'entitat on vol posar en pràctica els coneixements adquirits durant el màster i, més especialment, en el mòdul d'especialització cursat.

El màster de Psicopedagogia ofereix dos mòduls d'especialització (Intervenció Psicopedagògica en Necessitats Educatives Especials i Intervenció Psicopedagògica per a la Millora Educativa i la Inclusió) i, al mateix temps, dos itineraris diferents en relació a les pràctiques: un de professional i un altre d'investigador.

Des del Grup d'Innovació Educativa en Psicopedagogia (GIEPS) es vol afavorir i contribuir a millorar tots aquells processos d'ensenyament i aprenentatge en els quals l'estudiantat del màster de Psicopedagogia està implicat. Per això, es presenta aquesta guia amb la finalitat de donar una informació més concreta de tots aquells aspectes relacionats amb el pràcticum, com ara els itineraris existents i alguns exemples, així com amb la participació i col·laboració de l'estudiantat.

Les estades en pràctiques tenen com a objectius generals la formació integral de l'estudiantat, la participació en algunes de les activitats que inclou el pla de treball del professional de psicopedagogia, l'adquisició d'una metodologia de treball adequada a la realitat en què hauran d'intervindre i l'aprenentatge dels procediments necessaris per a fer-ho.

També és molt important que l'estudiantat desenvolupi tant la seua capacitat de decisió i el seu esperit crític com les habilitats per a realitzar activitats grupals. Així mateix, l'estudiantat ha d'aprendre a valorar les pròpies competències i mancances professionals per a formular propostes autoformatives.

És evident que les sinèrgies entre la teoria i la pràctica són imprescindibles per a la formació completa de qualsevol professional. Aquestes s'han d'entendre com un procés dinàmic d'interacció i enriquiment mutu, així com d'autoreflexió, que permeta l'estudiantat desenvolupar competències i millorar la realitat en la qual intervé.

En aquest màster, el pràcticum i el treball de fi de màster (TFM) estan estretament relacionats. S'espera que durant l'estada de pràctiques l'estudiant pugui escollir i centrar-se en una temàtica en la qual enfocar la seua intervenció psicopedagògica, que donarà pas al TFM.

Per últim, cal mencionar que la redacció d'aquesta guia segueix els requisits de la normativa reguladora d'estades en pràctiques de la Universitat Jaume I,¹ que inclou també les funcions dels òrgans que intervenen en l'organització de les estades en pràctiques (l'Oficina d'Inserció Professional i Estades en Pràctiques (OIPEP), la Comissió Acadèmica del Màster i la Coordinació del Pràcticum) i les competències que desenvolupa el màster (vegeu l'annex 1).

1. Aprovada per la Comissió Acadèmica del Màster el 17 de desembre de 2012. Pot consultar-se el document complet a l'aula virtual.

2. Pràcticum de l'itinerari professional

En l'itinerari professional el pràcticum té 6 crèdits ECTS. Per a cursar-lo s'han d'haver superat un mínim de 15 crèdits d'assignatures obligatòries.

El sentit d'aquest pràcticum és afavorir la implicació de l'estudiantat en el desenvolupament i l'aplicació de les competències adquirides en els mòduls del màster. Això suposa també una especialització centrada en unes temàtiques molt concretes que són d'interès per a l'estudiantat i que estan especialment relacionades amb les assignatures de l'especialitat que l'estudiant ha escollit. L'estudiantat, tant si ha cursat el mòdul d'Intervenció Psicopedagògica en Necessitats Educatives Especials com el d'Intervenció Psicopedagògica per a la Millora Educativa i la Inclusió, realitzarà les seues pràctiques, preferentment, en una entitat on realment pugui dur a la pràctica els coneixements adquirits al mòdul d'especialització cursat.

En concret, els resultats d'aprenentatge que s'esperen de l'itinerari són:

- Construir instruments per al desenvolupament de la intervenció en un context o tema específic (entrevista, observacions, informes).
- Mantindre una actitud responsable front a situacions i compromisos formals adquirits amb el centre de pràctiques: assistència, puntualitat, actitud col·laborativa i ètica.
- Posar en pràctica, en el context de les labors pròpies del pràcticum, les estratègies implicades en el treball col·laboratiu amb diferents professionals.
- Redactar informes i qualsevol tipus de documentació pròpia de les labors d'intervenció psicopedagògica.
- Utilitzar les diferents metodologies, estratègies i tècniques pròpies de la intervenció o investigació psicopedagògica, d'acord amb la línia d'actuació de la institució o del centre.

2.1. Orientacions

Les ofertes de pràctiques externes es presenten a l'estudiantat mitjançant l'aplicació informàtica e-UJER@ en els terminis previstos per a cada curs acadèmic. Una vegada les places han sigut publicades, l'estudiant ha de sol·licitar, en el termini establert, les que siguen del seu interès. L'equip de coordinació de pràctiques externes recull les preferències de cada estudiant i realitza l'assignació provisional de les places.

L'estudiant també pot proposar una entitat que no aparega en el llistat d'ofertes. En aquest cas, ha de contactar amb l'entitat i emplenar el document que es troba a l'annex I («Proposta d'entitat»). La sol·licitud s'ha de fer a la coordinació del màster amb una antelació mínima d'un mes abans de l'inici de l'estada. Una vegada l'alumnat ha triat l'entitat o li ha sigut assignada per la coordinació, se li assigna el corresponent tutor o tutora, amb qui ha de contactar abans de l'inici de les pràctiques externes i col·laborar en l'elaboració del projecte formatiu. Aquest document (disponible per als tutors a l'e-UJER) és un contracte on consten les dades personals de l'estudiant, les dades de l'entitat i les del supervisor o supervisora, les competències del màster i les activitats que s'han de realitzar durant el pràcticum. L'ha d'omplir el tutor o tutora i l'han de signar l'estudiant, el tutor o tutora i el supervisor o supervisora.

Taula 1. Procés de l'estada en pràctiques

Activitat	Data
Actualització de l'oferta d'entitats per a realitzar el pràcticum per part de la coordinació del màster	Setembre-octubre
Presentació de les ofertes d'entitat del pràcticum per part de la coordinació del màster i del seminari d'Orientació	Novembre-desembre
Presentació del llistat de temes del TFM i dels tutors relacionats amb el pràcticum (ambdós itineraris)	Novembre-desembre
L'estudiantat proposa una entitat del pràcticum pròpia (si escau)	Novembre-desembre
L'estudiantat tria l'entitat del pràcticum	Desembre
La coordinació del màster assigna una entitat i un tutor o tutora a cada estudiant	Desembre
Reunions inicials amb els tutors del pràcticum-TFM	Desembre
Començament de l'estada en pràctiques	Gener
Finalització de l'estada en pràctiques	Juny
Lliurament de la memòria del pràcticum al tutor o tutora	Juny
Avaluació	Juliol

El pràcticum professional permet l'estudiantat treballar *in situ* les competències professionals del màster i conèixer com es desenvolupen en diversos contextos educatius, d'una manera globalitzada. En funció de l'especialitat que haja triat, l'estudiant enfocarà les seues pràctiques cap a la detecció, avaluació i intervenció amb persones amb necessitats educatives especials a l'àmbit escolar o bé a avaluar, dinamitzar i gestionar situacions de millora educativa des d'un enfocament inclusiu, tant en un context escolar com en contextos educatius no formals.

Aquestes pràctiques de revisió i col·laboració amb tasques i funcions psicopedagògiques en general es focalitzaran finalment en un procés d'investigació-acció; és a dir, en l'estudi d'una situació educativa o social des de la reflexió de la mateixa pràctica professional, que permeta accions de millora educativa. Aquesta reflexió sobre l'acció psicopedagògica serà desenvolupada, després del pràcticum, com a treball de final de màster, dirigit pel mateix professor o professora del màster que ha tutoritzat el pràcticum.

2.2. Entitats col·laboradores

A continuació, es presenta una relació de les entitats que col·laboren en les pràctiques del màster de Psicopedagogia. Cada curs poden variar i, en funció dels interessos de l'estudiantat i dels projectes desenvolupats per les entitats, poden assignar-se tant per a l'especialitat de necessitats educatives especials com per a la de millora educativa i inclusió.

Taula 2. Entitats de pràctiques

Entitat	Localització
Centres d'ensenyament	
CEIP Bernat Artola	Castelló de la Plana
CEIP Carles Salvador	Castelló de la Plana
CEIP Carles Selma	Castelló de la Plana
CEE Castell Vell	Castelló de la Plana
CEIP Serrano Súñer	Castelló de la Plana
CEE La Panderola	Vila-real
CEIP Centelles	La Vall d'Uixó
CEIP Eleuterio Pérez	La Vall d'Uixó
IES Ximén d'Urrea	L'Alcora
Lledó International School	Castelló de la Plana
Unitat de Suport Educatiu – Universitat Jaume I	Castelló de la Plana
CRA Benavites-Quart de les Valls	Benavites-Quart (València)
Gabinets psicopedagògics	
Centre de psicologia Camins	Castelló de la Plana
Psicotrade	Castelló de la Plana
Lorena Suárez Velasco	València

Serveis socials, institucions, associacions	
ACAST (Asociación Castellonense de Apoyo al Superdotado y Talentoso)	Castelló de la Plana
Associació AMICS, immigració i convivència social	Castelló de la Plana
Cruz Roja Española (oficina provincial de Castelló)	Castelló de la Plana
Fundació Dany Cerebral Ateneu	Castelló de la Plana
Maset de Frater	Grau de Castelló
La Maranya. Centre de cultura i joventut	Benicàssim

Cada curs, entre novembre i desembre, es presenta el conjunt d'entitats col·laboradores amb el màster i l'estudiantat presenta les seues entitats proposades per a incloure-les. De cada entitat s'expliquen les tasques i els àmbits en què treballa prioritàriament i en quina especialitat del màster és més adient. Igualment, es fa públic el llistat de temes del TFM, de manera que l'estudiantat comença a triar entitat, tema TFM i tutor o tutora de manera conjunta. És important, abans de triar l'entitat, que l'estudiant tinga clar el tema que més li interessa per a desenvolupar el seu TFM, de manera que trie el tutor o tutora especialista en aqueix tema i una entitat on puga desenvolupar-lo amb garanties.

2.3. Exemples de pràctiques professionals

Modalitat NEE

Entitat

CEE Castell Vell, Castelló de la Plana

Funcions principals o activitats

- Coneixement i adaptació al treball en equip dels professionals del centre.
- Observacions d'aula per a fer un seguiment de les activitats de l'alumnat i del professorat de cada grup.
- Anàlisi dels documents i informes que la psicopedagoga supervisora elabora i utilitza per a l'avaluació i seguiment de cada alumne.
- Col·laboració en l'avaluació psicopedagògica dels casos escollits per al seu seguiment.
- Recerca bibliogràfica sobre casos d'atenció primerenca per a recolzar la tasca d'avaluació i la intervenció psicopedagògica.

Continguts aplicats

- Avaluació psicopedagògica.
- Centres d'educació especial.
- Equips multiprofessionals.
- Atenció primerenca.
- Programa d'habilitats socials.
- Dilemes de la intervenció psicopedagògica.

Relat de l'estudiant

Una vegada finalitzades les pràctiques podem comprendre quina és la labor del psicopedagog en l'àmbit educatiu dels centres escolars. Durant el desenvolupament del màster, en les classes aprens tota la teoria sense saber exactament en què consistirà la pràctica. Tot allò que s'ha estudiat en les assignatures és necessari per al pràcticum d'una manera o d'una altra. Fins i tot després de saber tanta teoria, la pràctica real et desconcerta de vegades, perquè res del que te trobes en la realitat té una fàcil resposta, com hem vist en els llibres i manuals. No tot es veu tan clar com ens ensenyen. És en eixes ocasions quan la pràctica de cada dia dels psicopedagogs a l'hora d'actuar et fa veure que cada cas és especial i únic, a pesar de tindre el mateix nom. Mai podem donar una resposta semblant a dos casos. El que et fa aprendre realment és realitzar unes pràctiques de qualitat, en les quals pugues observar, crear, intervindre i participar de veritat, posant en pràctica el que has après anteriorment.

És cert que les classes teòriques del màster t'ensenyen el que és necessari, no obstant, tot açò es quedaria incomplet sense practicar des de la realitat tot el que s'aprén.[...] Ací he après la importància de l'observació en diferents contextos com a prova d'avaluació [...], com també la correcta administració de les proves i els tests als alumnes, perquè en les classes únicament hem vist un parell de proves físicament, la majoria per mitjà de paper i una explicació que, aïllada i sense una correcta exemplificació pràctica, no ajuda a comprendre la utilització de les proves.[...]

Quan més he après, sens dubte, ha sigut en treballar en el cas tan especial dels dos alumnes anteriorment comentat. Aprens a veure la realitat de la psicopedagogia, que no és una ciència exacta com de vegades pensem, i que tot té la seua excepcionalitat. En aquest cas, m'he pogut adonar de la diversitat d'opinions que poden aparèixer davant d'una mateixa problemàtica. Diversos punts de vista que de vegades poden complicar la situació i en altres poden resultar beneficiosos. Mai podem estar segurs de tot, ni podem comprovar les causes de tots els problemes que se'ns presenten, però el que sí que podem oferir són solucions. Hem de valorar individualment cada cas, partint des de la seua excepcionalitat, i a partir d'ací proposar ajudes per a millorar tot el que creguem possible.

Una cosa que m'ha faltat en aquestes pràctiques ha sigut la sensació de buit per no veure en la pràctica res relacionat amb l'atenció primerenca, perquè era l'àmbit que realment més em motivava des que vam donar l'assignatura en el màster. M'hauria agradat tindre eixa oportunitat, ja que hauria après molt més sobre el que havíem treballat en l'assignatura, i eixe punt de motivació sobre un tema en concret et porta a aprendre amb més ganes i il·lusió. A pesar d'això, he après molt en l'àmbit normal d'orientació en un centre escolar especial i ordinari. Ací he tingut l'oportunitat de conèixer les dues variables de cada centre, perquè disten molt l'una de l'altra, i les actuacions del psicopedagog són molt diferents en cada col·legi.

Quant a la intervenció realitzada, m'ha servit per a dedicar-me personalment a un cas real, implicar-me i aprendre tot el possible sobre això. S'ha tractat d'un cas especial i complicat, però molt interessant. A pesar que els alumnes no tenien un diagnòstic establert, s'ha dut a terme una intervenció basada en les necessitats específiques que presentaven. Açò no ha impedit que se'ls oferira l'atenció psicoeducativa que mereixen rebre. No obstant això, la difícil situació de no saber de forma clara el diagnòstic no és un fet habitual i fa que tot el procés vaja més lent. En aquests casos, hem après en les classes que la detecció precoç i la intervenció primerenca es consideren aspectes essencials que poden millorar totes les dificultats que puguen presentar els xiquets.

En aquest cas, hem observat que els xiquets tenen un bon pronòstic, ja que de moment evolucionen positivament. [...] Ens fa pensar que continuaran així, encara que ja no sabrem com serà, la qual cosa fa llàstima, és trist no poder saber com seguiran aquests xiquets amb els quals s'ha passat una temporada molt especial. En finalitzar aquestes breus pràctiques, concloem amb la satisfacció d'haver realitzat una intervenció que ha servit per a aportar una xicoteta ajuda en el desenvolupament d'aprenentatge en aquests xiquets.

LYDIA PÉREZ, estudiant
(promoció 2012/13)

Modalitat d'inclusió

Entitat

Associació Fundació de Dany Cerebral Adquirit Ateneu, Castelló de la Plana

Funcions principals o activitats

- Coneixement individualitzat de la situació de cada persona amb Dany Cerebral Adquirit (DCA).
- Observació directa d'activitats realitzades pels usuaris als tallers o als serveis especialitzats: comportament i interaccions entre els usuaris i també amb i entre els professionals que treballen a l'associació.
- Dinamització del taller d'actualitat, en què es promou la participació i la interacció dels usuaris per a reflexionar i donar les seues opinions de tot allò que ocorre cada dia a la nostra societat. Lectura de notícies i debats en grup.
- Entrevistes amb les famílies.
- Dinàmiques de grup amb els usuaris del centre de dia.
- Disseny i implementació d'un taller de sensibilització amb els professionals del centre de dia sobre els tipus de relacions entre professionals, famílies i usuaris: videofòrum, dinàmica «sis barrets per a pensar» i debat.
- Col·laboració i participació activa en l'organització de la Setmana Solidària, en la qual participen diverses associacions provincials: tallers, mercadet, xarrades i seminaris.
- Disseny i intervenció en un projecte d'educació emocional i autodeterminació per a persones amb dany cerebral: dinàmiques de grup, anàlisi de casos, videofòrum, tècniques de relaxació, audició i interpretació de cançons, jocs de rols i representacions dramàtiques.

Continguts aplicats

- Qualitat de vida i vida independent.
- Autodeterminació.
- Inclusió social de les persones amb diversitat funcional.
- Estratègies de sensibilització sobre la inclusió (famílies i professionals).
- La planificació centrada en la persona com a eina d'inclusió social.
- Models d'intervenció (de serveis i social).

Relat de l'estudiant

Aquestes pràctiques han sigut per a mi una experiència increïble, inoblidable i en la qual he crescut moltíssim cada dia. Ateneu ja és per a mi com una part de la meua família. Amb cadascuna de les persones que he conegut a l'associació durant tots aquests mesos he après moltíssimes coses, no sols relacionades amb el dany cerebral adquirit, sinó amb la inclusió social o molts altres aspectes relacionats amb l'àmbit sociocomunitari o la diversitat funcional.

Després de realitzar aquestes pràctiques m'he adonat de com m'apassiona la psicopedagogia i de quantes possibilitats de millora i transformació social pot arribar a aconseguir. Cada xicotet pas que he donat des de l'inici de les meues pràctiques a Ateneu m'ha omplert de vida, d'esperança i de satisfacció.

Aquesta experiència no s'ha acabat amb les pràctiques del màster en Psicopedagogia. Aquesta experiència continua per a mi, ara com a voluntària i amb la mateixa il·lusió, les mateixes ganes i motivacions amb què vaig començar les meues pràctiques.

La valoració de tot el que he après, així com d'allò que he pogut aportar a les persones d'Ateneu, tant usuaris com professionals, voluntaris o estudiants en pràctiques, és molt bona. Mai abans havia estat tan a gust durant unes pràctiques i per això m'he implicat tant i m'he deixat portar pels meus xicotets somnis, que m'han animat a crear activitats amb la finalitat de promoure la millora i la inclusió social.

No imaginava que aquestes pràctiques despertarien tanta curiositat, tantes ganes d'aprendre, tanta iniciativa i tantes il·lusions com les que han despertat en mi. Tot això justament al mateix temps que m'anava redescobrint a mi mateixa.

Eixa capacitat de creació, de millora i de transformació també la intentava despertar en les persones quan realitzàvem les activitats de la proposta d'intervenció que vaig fer.

LAURA VILLALBA, estudiant
(promoció 2013/2014)

2.4. Durada

El període de pràcticum té una duració total de 150 hores i es realitza al segon semestre. L'horari acordat entre l'entitat i l'estudiant s'estipula al contracte de pràctiques. La distribució d'hores en aquest itinerari és la següent:

- Estada a l'entitat: 122 hores.
- Treball personal (elaboració de la memòria de pràctiques): 20 hores.
- Sessions de seminaris: 5 hores (oferits per la titulació o la facultat).
- Tutories: 2 hores (almenys tres reunions: una a l'inici, una altra de seguiment i una al final de les pràctiques).
- Avaluació: 1 hora.

2.5. Memòria de les pràctiques

La memòria de les pràctiques consisteix a fer un informe final que reflecteix les principals activitats desenvolupades durant l'estada. Té l'estructura següent:

- a) Descripció del context: s'hi descriuen les dades més rellevants de l'entitat on s'han desenvolupat les pràctiques per a situar-ne els objectius, els àmbits i les dinàmiques d'acció psicopedagògica.
- b) Activitats desenvolupades: s'hi descriuen breument totes les activitats i tasques realitzades al llarg de l'estada en pràctiques, de manera que es pugui apreciar la diversitat de competències que s'han posat en joc.
- c) Proposta d'intervenció realitzada: l'estudiant ha de planificar, desenvolupar i avaluar, amb l'ajuda del supervisor o supervisora, una intervenció psicopedagògica, bé siga individualitzada o grupal, segons l'àmbit i la dinàmica d'acció que es porte a terme en cada entitat. A la memòria es fa una descripció del projecte o un programa d'intervenció desenvolupat.
- d) Valoració i conclusions: la memòria finalitza amb una valoració personal de l'estudiant sobre les competències i aprenentatges desenvolupats i la seua relació amb les matèries del màster.

Cal tindre en compte que l'extensió màxima del document és de 20 pàgines, sense incloure-hi els annexos.

La memòria s'ha de lliurar al tutor o tutora de l'UJI en format digital en el termini establert al calendari acadèmic de cada curs. En tot cas, l'avaluació del pràcticum ha de realitzar-se abans de presentar el TFM.

La presentació per part de l'estudiantat d'un treball copiat en la seua totalitat o en una part significativa, o elaborat a base de còpies de diferents treballs, implicarà la qualificació de suspens.

2.6. Avaluació

L'avaluació del pràcticum professional es farà en finalitzar l'estada i mitjançant dos instruments principals:

Taula 3. Avaluació del pràcticum professional

Instrument	Puntuació en la nota
Qüestionari de les pràctiques	70 %
Memòria de les pràctiques	30 %

Qüestionari de les pràctiques

El supervisor o supervisora de les pràctiques de l'entitat complimentarà un qüestionari d'avaluació de l'estada en pràctiques i tindrà en compte els següents criteris:

1. Compliment d'obligacions: puntualitat, assistència i compliment del pla de treball.
2. Coneixements/execució: complexitat del treball realitzat, qualitat en l'execució de les tasques, domini d'eines o metodologies i de coneixements teòrics.
3. Actituds: integració en l'entitat, capacitat de treball en equip, motivació, iniciativa i predisposició a aprendre.

Memòria de les pràctiques

El tutor o tutora de la universitat valorarà el treball que l'estudiant ha realitzat durant les pràctiques mitjançant la memòria que ha elaborat. Els criteris per a avaluar aquest document són:

1. Pertinença de les competències desenvolupades en el pràcticum en relació a les matèries del màster.
2. Justificació i correcte desenvolupament del projecte d'intervenció.
3. Actitud d'aprenentatge i col·laboració envers l'entitat i les tutories corresponents.

S'entendrà que un alumne no s'ha presentat a la convocatòria quan no realitzi alguna d'aquestes dues tasques obligatòries: assistència presencial a les pràctiques i lliurament de la memòria corresponent.

3. Pràcticum de l'itinerari investigador

En l'itinerari investigador, el pràcticum té 4 crèdits ECTS, ja que s'hi emfatitza el pes del treball de fi de màster. Per a cursar el pràcticum s'han d'haver superat un mínim de 15 crèdits d'assignatures obligatòries.

El sentit d'aquest pràcticum és que l'alumnat pugui participar activament en un projecte d'investigació relacionat amb la pràctica psicopedagògica.

Els resultats d'aprenentatge esperats en aquest itinerari són:

- Col·laborar en els projectes d'investigació del grup investigador en què es realitzen les pràctiques.
- Conèixer i desenvolupar l'estructura i les estratègies de redacció d'articles per a la seua publicació en revistes científiques de l'àmbit.
- Conèixer i saber usar tècniques quantitatives i qualitatives de recollida d'informació.
- Utilitzar eines informàtiques per a recolzar l'anàlisi de les dades en un projecte d'investigació.

En definitiva, es tracta de conèixer tots els passos que cal donar per a fer un treball d'aquest tipus, com ara: la delimitació d'un tema objecte d'estudi, la recerca bibliogràfica en diferents bases de dades, la revisió i reflexió al voltant dels instruments que s'utilitzaran, el procés de recollida i anàlisi de dades, la comunicació dels resultats, la redacció de conclusions i propostes de millora i l'elaboració de l'informe final.

3.1. Orientacions

Les ofertes de pràctiques en l'itinerari investigador també es presenten a l'alumnat mitjançant l'aplicació informàtica e-UJIer@ en els terminis previstos cada curs acadèmic. Una vegada les places han sigut publicades, l'alumnat ha de sol·licitar, en el termini establert, aquells grups que siguen del seu interès. Des de l'equip de coordinació es recolliran les preferències de l'alumnat i es realitzarà l'assignació provisional de les places. El procés de l'estada en pràctiques d'aquest itinerari segueix el mateix esquema que el professional, exposat en la Taula 1.

Els estudiants que realitzen aquest tipus de pràcticum han de triar un grup d'investigació de la universitat, preferentment dels departaments d'Educació, de Psicologia Evolutiva, Educativa, Social i Metodologia, de Psicologia Bàsica o d'un altre que tinga relació amb el món de la psicopedagogia.

Segons el grup que l'alumnat trie, tindrà l'oportunitat d'investigar sobre una determinada temàtica que siga del seu interès. Té la possibilitat de col·laborar en un projecte que el grup d'investigació estiga realitzant o de dur a terme la seua pròpia recerca d'un tema que considere rellevant.

3.2. Grups d'investigació de psicologia i educació

Els grups d'investigació que col·laboren en les pràctiques del màster de psicopedagogia són els següents:

Taula 4. Grups d'investigació

Grup d'investigació	Línies d'investigació
ENDAVANT: Enfocament de la diversitat com un avantatge http://ujiapps.uji.es/serveis/ocit/base/grupsinvestigacio/detall?codi=259	<ul style="list-style-type: none"> • Diversitat educativa • Necessitats educatives especials • Orientació educativa i assessorament psicopedagògic • Educació per a tots • Educació per a adults • Aprenentatge-servei • Esport i inclusió social
DESARROLLO Y CONTEXTOS EDUCATIVOS http://ujiapps.uji.es/serveis/ocit/base/grupsinvestigacio/detall?codi=054	<ul style="list-style-type: none"> • Relacions entre iguals. Problemes de rebuig i agressivitat escolar • Conflictivitat escolar i abús escolar • Orientació escolar i vocacional • Desenvolupament cognitiu i emocional • Adquisició del llenguatge oral i els seus problemes
DIFICULTADES DEL APRENDIZAJE http://ujiapps.uji.es/serveis/ocit/base/grupsinvestigacio/detall?codi=276	<ul style="list-style-type: none"> • TDAH • Dificultats d'aprenentatge • Dificultats d'aprenentatge de les matemàtiques • Intervenció psicosocial • Assessorament i orientació educativa
MEICRI: Millora Educativa i Ciutadania Crítica http://ujiapps.uji.es/serveis/ocit/base/grupsinvestigacio/detall?codi=220 http://meicri.uji.es/	<ul style="list-style-type: none"> • Educació inclusiva • Perspectives sociocomunitàries en educació i escola inclusiva • Educació intercultural • Processos de millora educativa. Qualitat i equitat • Formació docent i innovació metodològica • Educomunicació
TRANSGREDE http://ujiapps.uji.es/serveis/ocit/base/grupsinvestigacio/detall?codi=275	<ul style="list-style-type: none"> • Gènere i diversitat sexual • Educació per a la pau • Històries de vida • Aprenentatge servei • Ciutadania crítica • Inclusió i interculturalitat

3.3. Exemples de pràctiques investigadores

Modalitat NEE

Grup d'investigació

Grup d'Investigació del Desenvolupament i Contextos Educatius, del departament de Psicologia Evolutiva, Educativa, Social i Metodologia.

Funcions principals

- Estudi i intervenció sobre les relacions entre iguals.
- Problemes de rebuig i agressivitat escolar (en primària i secundària).
- Estudi del desenvolupament cognitiu i emocional.
- Avaluació, diagnòstic i intervenció en l'adquisició de la llengua oral i els seus problemes.
- Participació i col·laboració amb *Emotional labs* de la Universitat Jaume I de Castelló en l'elaboració d'una aplicació per a telèfons mòbils i tauletes tàctils per a treballar la intel·ligència emocional en xiquets amb trastorns del neurodesenvolupament.
- Participació en projectes per a elaborar proves d'avaluació i intervenció de la teoria de la ment en distintes edats.

Continguts aplicats

- Trastorns i dificultats del desenvolupament.
- Planificació i disseny de la investigació educativa.
- Atenció psicoeducativa a l'alumnat amb trastorns de l'espectre autista.
- Dificultats en l'adquisició de la comunicació i la llengua oral.

Relat de l'estudiant

El treball realitzat en el grup d'investigació ha sigut en tot moment un treball col·laboratiu entre totes les persones que en formem part d'alguna manera. Tant els professors titulars com els alumnes de pràctiques, de beques de col·laboració, etc., treballen conjuntament ajudant-se en tot el que és necessari. En el meu cas, m'he coordinat bastant, sobretot amb la meua tutora i amb dos estudiants més del pràcticum, que m'han ajudat a arregar dades per al TFM.

Les activitats realitzades durant la meua formació van ser diverses, sempre guiades i supervisades per la meua tutora o per la meua supervisora. Des del primer dia que vaig començar les pràctiques he tingut reunions periòdiques amb la tutora en què m'ha anat assessorant i guiant durant la meua estada a la universitat; no sols en l'elaboració del TFM, sinó també en les activitats a realitzar en cada moment. Des de la universitat he col·laborat en projectes duts a terme per altres companyes en els seus centres de pràctiques.

La meua funció va ser la d'introduir les dades en el programa SOCIOMET per a poder analitzar-les posteriorment i traure'n les conclusions. En una altra ocasió vaig ajudar la meua tutora a preparar documents per a l'aprovació d'una subvenció d'un projecte d'investigació, o en la revisió d'un article amb la preparació de l'apartat de referències.

A més, també he col·laborat arreplegant dades en un centre escolar. El primer projecte que vam dur a terme tenia com a objectiu recopilar testimonis reals relacionats amb les emocions en xiquets de 3 a 12 anys. Per a això, vam elaborar una enquesta en què els xiquets havien de respondre a tres preguntes sobre sis emocions diferents: felicitat, enuig, tristesa, vergonya, por i sorpresa. Per als xiquets d'infantil, vam adaptar el treball per a realitzar-lo en un gran grup durant l'assemblea. Les conclusions obtingudes les vam recollir en un informe per a analitzar-les posteriorment en el grup d'investigació. Aquest projecte tenia com a finalitat obtindre informació per a l'elaboració d'una aplicació informàtica en col·laboració amb *Emotional Labs* i altres grups d'investigació de la Universitat Jaume I de Castelló.

Com podem observar, les meues funcions en el grup d'investigació han sigut variades i m'han permés conèixer de primera mà tot el procés d'investigació [...]. Crec que he après molt en la universitat gràcies a totes les persones que han col·laborat amb mi, tant en les meues pràctiques com en l'elaboració del TFM, en especial gràcies a la meua tutora, que ha supervisat tot el procés i m'ha ajudat en tots els dubtes plantejats.

ESTUDIANT
(promoció 2013/2014)

Modalitat d'inclusió

Grup d'investigació

Grup d'investigació MEICRI (Millora Educativa i Ciutadania Crítica), del departament d'Educació.

Funcions principals

- Acompanyament en els processos de transformació de centres cap a escoles interculturals inclusives a través de la investigació-acció.
- Disseny, elaboració, edició i implementació en l'aula de recursos i materials didàctics sobre metodologies, com ara l'aprenentatge cooperatiu, aprenentatge servei, tutoria entre iguals, etc.
- Assistència en les formacions dirigides a mestres i professorat en actiu.
- Ajuda en la gestió i organització de jornades i seminaris sobre educació intercultural inclusiva.
- Recopilació de materials en diferents formats relacionats amb les temàtiques d'investigació del grup.

- Participació activa en les reunions del grup d'investigació i en les formacions sobre aprofundiment de mètodes d'investigació.

Continguts aplicats

- Educació intercultural inclusiva.
- Aprenentatge cooperatiu.
- Perspectiva sociocomunitària.
- Històries de vida com a recursos didàctics.

Relat de l'estudiant

Durant l'estada en pràctiques he pogut comprovar i veure com funcionen els grups d'investigació, aprendre en la mesura que siga possible com treballa un investigador i les tasques que realitza.

El grup em va facilitar documentació sobre les línies d'investigació en què treballen i han treballat, en especial sobre la temàtica referent a l'escola intercultural inclusiva. Vaig tindre ocasió d'accedir a molta informació, tant escrita, com audiovisual. Vaig aprendre moltíssim, tant en els articles que vaig llegir, com en els vídeos que vaig veure. Tot el material m'ha permès aprendre diverses metodologies que ajuden a la participació, així com descobrir els instruments que utilitza el grup per a recollir la informació en les investigacions realitzades.

He descobert com és el dia a dia d'un investigador, les tasques i rutines que realitza, els instruments de recollida de dades, aspectes que ha de tindre en compte en les investigacions... Destacaria que durant les pràctiques he après a utilitzar una gran quantitat de programes informàtics que mai havia utilitzat, així com a gravar amb una càmera de vídeo i, per descomptat, que a nivell humà he conegut un bon grup de persones que m'han ajudat en tot moment.

En conclusió, ha sigut una estada en pràctiques diferent de les que estava acostumat a realitzar en la carrera.

JUAN BAUTISTA MARTÍ
(promoció 2012/2013)

3.4. Durada

El període de pràcticum té una durada total de 100 hores i es realitza al segon semestre. L'horari acordat entre el grup i l'estudiant s'estipula en el contracte de pràctiques. La distribució d'hores en aquest itinerari és la següent:

- Estada amb el grup d'investigació: 72 hores.
- Treball personal (elaboració de la memòria de pràctiques): 20 hores.
- Sessions de seminaris: 5 hores (oferits per la titulació o el grup d'investigació).
- Tutories: 2 hores.
- Avaluació: 1 hora.

3.5. Memòria de les pràctiques

La memòria de les pràctiques consisteix a fer un informe final que reculli les principals activitats desenvolupades durant l'estada amb el grup d'investigació. Té l'estructura següent:

- a) Descripció del context: s'hi descriuen les dades més rellevants del grup d'investigació on s'han desenvolupat les pràctiques, la composició, els àmbits d'investigació i la dinàmica de treball, per tal de situar-ne els objectius i els temes d'investigació educativa.
- b) Activitats desenvolupades: s'hi descriuen breument totes les activitats i tasques realitzades al si del grup d'investigació al llarg de l'estada en pràctiques, de manera que es puguin apreciar les competències investigadores que s'han posat en joc. Les activitats realitzades dependran de les tasques d'investigació que el grup estiga realitzant en el període d'estada, però hauran d'incloure totes les competències investigadores que exigeix el títol de màster.
- c) Proposta d'investigació realitzada: l'estudiant ha de planificar, amb ajuda del supervisor o supervisora, un projecte d'investigació educativa i plantejar-lo com a proposta en la memòria de pràctiques. Aquesta recerca serà el seu TFM investigador, que es concretarà posteriorment a l'informe del TFM, presentat públicament.
- d) Valoració i conclusions: la memòria finalitza amb una valoració personal de l'estudiant sobre les competències i aprenentatges desenvolupats i la seua relació amb les matèries del màster.

Cal tindre en compte que l'extensió màxima del document és de 20 pàgines, sense incloure-hi els annexos.

La memòria s'ha de lliurar al tutor o tutora de l'UJI en format digital en el termini establert en el calendari acadèmic de cada curs. En tot cas, l'avaluació del pràcticum ha de realitzar-se abans de presentar el TFM.

La presentació per part de l'estudiantat d'un treball copiat en la seua totalitat o en una part significativa, o elaborat a base de còpies de diferents treballs, implicarà la qualificació de suspens.

3.6. Avaluació

L'avaluació del pràcticum investigador es realitzarà en finalitzar l'estada i mitjançant dos instruments principals:

Taula 5. Avaluació del pràcticum investigador

Instrument	Puntuació en la nota
Qüestionari de les pràctiques	70 %
Memòria de les pràctiques	30 %

Qüestionari de les pràctiques

El supervisor o supervisora de pràctiques del grup d'investigació (membre de l'equip investigador i que no cal que siga professor del màster) emplenarà un qüestionari d'avaluació de l'estada en pràctiques i tindrà en compte els següents criteris:

1. Compliment d'obligacions: puntualitat, assistència i compliment del pla de treball.
2. Coneixements/execució: complexitat del treball realitzat, qualitat en l'execució de les tasques, domini d'eines o metodologies i coneixements teòrics.
3. Actituds: integració en el grup d'investigació, capacitat de treball en equip, motivació, iniciativa i predisposició a aprendre.

Memòria de les pràctiques

El tutor o tutora de les pràctiques de la universitat (membre del grup d'investigació i professorat del màster) valorarà el treball que l'estudiant ha realitzat durant les pràctiques mitjançant la memòria que ha elaborat. Els criteris per a avaluar aquest document són:

1. Pertinença de les competències investigadores desenvolupades en el pràcticum en relació amb les matèries del màster.

2. Justificació i correcta planificació del projecte d'investigació per al TFM.
3. Actitud d'aprenentatge i col·laboració en el grup d'investigació i en les tutories corresponents.

S'entendrà que un alumne no s'ha presentat a la convocatòria quan no realitzi alguna d'aquestes dues tasques obligatòries: assistència presencial a les pràctiques i lliurament de la memòria corresponent.

4. Funcions de l'estudiantat en pràctiques, supervisors i tutors

Tal com estableix la normativa del pràcticum del màster, l'estudiantat en pràctiques, el supervisor o supervisora i el tutor o tutora han de complir unes funcions per a assegurar el correcte desenvolupament de l'estada. A continuació s'exposen les principals funcions.

Estudiantat en pràctiques

Són obligacions bàsiques de l'estudiantat en pràctiques:

- a) Complir la normativa vigent relativa a pràctiques externes de la universitat.
- b) Mantindre contacte amb la tutoria acadèmica durant les pràctiques i comunicar-li i informar-la sobre qualsevol incidència que pugui sorgir durant el desenvolupament de les pràctiques.
- c) Respectar els membres de la comunitat universitària i tenir cura i usar degudament els béns, equips, instal·lacions o recintes de la universitat.
- d) Exercir i promoure activament la no discriminació per les raons reconegudes legalment.
- e) Elaborar i lliurar a la universitat tots els documents i informes acadèmics que se sol·liciten per al seguiment i l'avaluació, segons s'estableix en aquesta guia.
- f) Guardar confidencialitat en relació amb qualsevol informació relacionada amb l'entitat de pràctiques que conega l'estudiant com a conseqüència de la seua activitat formativa.
- g) Respectar la propietat intel·lectual i el dret d'imatge en els termes establerts per la legislació reguladora de la matèria.

Supervisor o supervisora

El supervisor o supervisora de l'entitat o grup d'investigació ha de ser una persona vinculada a l'entitat o institució en què es realitzen les pràctiques externes i designada per aquesta amb experiència professional en l'àmbit del coneixement en què l'estudiant ha de desenvolupar la seua activitat i amb els coneixements necessaris per a realitzar una tutela efectiva. Formen part de les seues funcions:

- a) Acollir l'estudiant i organitzar l'activitat que ha de desenvolupar durant l'estada a l'empresa o institució.
- b) Supervisar les seues activitats, orientar i controlar el desenvolupament de la pràctica amb una relació basada en el respecte mutu i el compromís amb l'aprenentatge.
- c) Informar-lo sobre l'organització i el funcionament de l'empresa o institució i de la normativa d'interés.
- d) Coordinar-se amb el tutor o tutora de la universitat pel que fa al desenvolupament de les activitats establertes en el conveni de cooperació educativa i el projecte formatiu.
- e) Proporcionar la formació complementària que necessite l'estudiant per a la realització de les pràctiques externes, així com els mitjans materials indispensables per al desenvolupament de la pràctica.
- f) Facilitar i estimular l'aportació de propostes d'innovació, millora i empreudoria per part de l'estudiant.
- g) Facilitar al tutor o tutora acadèmic de la universitat l'accés a l'entitat per al compliment dels fins propis de la seua funció.
- h) Guardar confidencialitat en relació amb qualsevol informació relacionada amb l'entitat cooperadora que conega de l'estudiant com a conseqüència de la seua activitat de supervisió.
- i) Col·laborar amb la universitat en tots els aspectes relatius a la pràctica, com pot ser qualsevol tipus d'incidència que es produísca durant aquesta, suggeriments de millora i informació sobre l'evolució de l'estudiant.
- j) Emetre un informe final de la labor realitzada per l'estudiant a l'entitat, segons el que estableix aquesta guia.
- k) Emplenar els qüestionaris proporcionats per l'òrgan de gestió corresponent de la universitat amb la finalitat de realitzar una avaluació de les pràctiques externes.

Tutor o tutora

El tutor o tutora acadèmic de les pràctiques externes curriculars ha de ser un professor o professora que impartisca docència en la titulació cursada per l'estudiant. En el màster de Psicopedagogia el tutor o tutora del pràcticum, tant en l'itinerari professional com en l'investigador, es farà càrrec de les pràctiques i del treball de fi de màster del mateix estudiant.

Són funcions del tutor o tutora:

- a) Seguir les indicacions del coordinador o coordinadora de pràctiques externes i les establertes en la guia docent.
- b) Formar-se en la seua labor a través de la formació permanent del professorat.
- c) Vetllar pel normal compliment del desenvolupament del programa de pràctiques externes i garantir la compatibilitat de l'horari de realització de les pràctiques amb les obligacions acadèmiques, formatives i de representació i participació de l'estudiant.

- d)* Coordinar-se amb el supervisor o supervisora de l'entitat cooperadora tenint en compte, si escau, els informes de seguiment.
- e)* Elaborar el projecte formatiu amb el supervisor o supervisora i l'estudiant, autoritzar-ne les modificacions, custodiar-lo i publicitar-lo segons el procediment establert.
- f)* Dur a terme el procés avaluador de les pràctiques externes de l'estudiant d'acord amb el que estableix aquesta guia.
- g)* Guardar confidencialitat pel que fa a qualsevol informació que conega com a conseqüència de la seua activitat de tutoria.
- h)* Informar la coordinació de les possibles incidències sorgides.
- i)* Respectar la propietat intel·lectual en els termes establerts per la legislació reguladora de la matèria.

5. Estàndards de citació bibliogràfica, recursos (webgrafia) i bases de dades

Respecte dels aspectes formals, per a la citació bibliogràfica recomanem seguir la normativa APA (*American Psychological Association*): <http://www.apa.org>. Es pot accedir a un resum del manual, versió 6, en:

<http://www.suagm.edu/umet/biblioteca/pdf/GuiaRevMarzo2012APA6taEd.pdf>

A continuació s'adjunta una webgrafia que et permetrà accedir a recursos disponibles en la xarxa relacionats en l'àmbit de la psicopedagogia:

<http://www.cece.gva.es/eva/es/orienta.htm>
www.edu.gva.es/orientados/home_v.htm
www.xtec.cat
www.orientared.com
www.cnice.es
www.educared.com
<http://www.orientacionandujar.es/>
<http://www.uned.es/reop/>
<http://www.eduteka.org>
<http://www.carei.es>
<http://www.consortio-educacion-inclusiva.es/>
<http://sid.usal.es>
<http://www.feaps.org/>
www.asperger.es
www.apnadah.org
www.ceapat.org
<http://www.gat-atenciontemprana.org/>
www.fcsd.org
<http://www.pedagogs.cat>
<http://copypcv.org/>
www.copoe.org/
<http://www.aulaintercultural.org/>
<http://ujiapps.uji.es/serveis/cd/bib/serveis/docimoteca/>

Algunes de les bases en les quals podeu fer recerca bibliogràfica són:

- Web of Knowledge (WOK): plataforma basada en la tecnologia web, formada per una ampla col·lecció de bases de dades. Permet l'accés a les més utilitzades per la comunitat científica espanyola com la *Web of Science*, *Journal Citation Report* i *Essential Science Indicators*.
- Current Education & Children's Services Research (CERUKPlus): base de dades d'investigació educativa del Regne Unit, permet la recerca en diversos caps.
- REDINED: xarxa de bases de dades d'informació educativa: investigació, innovació, recursos i revistes d'educació.
- ERIC: base de dades més important en educació. Inclou més de 700.000 cites d'articles de revistes, informes tècnics, programes i materials curriculars.
- REDUC: base de dades de la Red Iberoamericana de Información y Documentación en Educación. Comprén informes d'investigació experiències innovadores i memòries de reunions científiques.
- PSYCINFO: base de dades amb els resums dels articles inclosos en el *Psychological Abstract*.
- PSYCLINE: recopilatori de revistes de psicologia i ciències socials en internet. Permet la recerca per paraules clau o temàtiques. També permet la recerca d'articles.

Annex 1. Competències

(tal com apareixen a la memòria de verificació del màster)

- E.01 - Capacidad para integrar y aplicar los conocimientos adquiridos y resolver, de forma reflexiva y crítica, problemas complejos en diferentes contextos relacionados con la inclusión educativa.
- E.02 - Capacidad para eliminar barreras para el aprendizaje y la participación a partir del diagnóstico y el análisis situacional de los contextos socioeducativos.
- E.03 - Diagnosticar, asesorar, prevenir e intervenir a fin de favorecer el desarrollo y el aprendizaje en personas con necesidades educativas especiales, trastornos del aprendizaje y con riesgo de exclusión educativa y/o social.
- E.04 - Aplicar los principios y fundamentos de la orientación educativa y el asesoramiento de los profesionales de la educación y agentes socioeducativos, para el desarrollo personal y/o profesional de las personas, en actitud colaborativa con los diversos agentes educativos.
- E.05 - Asesorar a los profesionales de la educación implicados en procesos de mejora educativa para promover la calidad con equidad, desde la innovación y la investigación psicopedagógica.
- E.06 - Capacidad para la evaluación psicopedagógica de personas, centros y programas.
- E.07 - Ser capaces de diseñar, aplicar y evaluar programas, recursos y estrategias educativas inclusivas que garanticen la igualdad de oportunidades y la accesibilidad universal en diferentes contextos socioeducativos.

- E.08 - Ser capaces de desarrollar la innovación y la creatividad en la práctica profesional y aplicar los conocimientos teóricos y los avances científicos a la práctica profesional y la investigación.
- E.09 - Capacidad para la planificación, gestión e innovación cooperativa y eficaz de equipos y servicios multiprofesionales y en la creación de redes de apoyo entre diferentes agentes e instituciones socioeducativas.
- E.10 - Trabajar con la comunidad para desarrollar, implementar y evaluar planes de acción con miras de mejora económica, social, educativa y del empleo y proyectos, servicios, políticas y prácticas psicoeducativas, con el fin de dar respuesta a las necesidades de las personas, organizaciones y/o colectivos específicos en colaboración con otros profesionales y agentes sociales.
- E.11 - Ser capaces de buscar y analizar información y documentación en diferentes formatos, elaborarla y saber tomar decisiones profesionales y comunicarlas adecuadamente, de manera clara y sin ambigüedades.
- E.12 - Capacidad para actuar en situaciones de conflicto mediante la activación de estrategias de mediación y diálogo para la mejora de la convivencia y el clima de aprendizaje.
- E.13 - Capacidad para la autocrítica, especialmente en los ámbitos de la estereotipia, el prejuicio y la discriminación; actitud abierta y constructiva ante la crítica de los otros en la reflexión sobre la propia práctica profesional.
- E.14 - Mostrar una actitud de motivación hacia nuevos retos y capacidad de adaptación a experiencias innovadoras en el ámbito psicopedagógico.
- E.15 - Mejorar la calidad del ejercicio profesional y de la propia formación, desarrollando estrategias que faciliten la colaboración, la creación de redes, la implicación de los diferentes agentes educativos y/o sociales que participan en procesos psicoeducativos.
- E.16 - Actualizarse de manera permanente en las TIC para utilizarlas como instrumentos para el diseño y desarrollo de la práctica profesional e investigadora.